

Torok Sándor átszellemült szerénysége

[Ujvárossy László](#)

Várad, 2013/8.

Forrás:

http://epa.oszk.hu/00100/00181/00090/EPA00181_varad_2013_08_911.htm

Ismeretségem Torok Sándorral még abból az időből datálódik, amikor a román szocialista állam másodszor és utoljára külföldre engedett. Mondanom sem kell, hogy 1984-ben a Hajdúböszörményi Művésztelep számomra nagybetűs külföldnek számított. Ekkor találkoztam a vajdasági Bácskossuthfalván született Torok Sándorral, aki az 1970-es évektől a Hortobágy festőjévé vált. Súlyos gerincbetegsége miatt nehéz járású, hajlott hátú volt; sorsát végtelen alázattal viselte, s szenvedését az ég jó kedéllyel, szellemességgel kompenzálta.

Átszellemült szerénysége most is előttem van, csodálatosan tudott kommunikálni, amit a kolléganők különösen értékelték; ha asztalhoz ültünk, mindig volt társasága. Beszédmodora választékos, megfontolt volt, hangja férfiasan mély, és ha kellett mulatni, azt is elegánsan tette. Sándorral összesen két alkalommal találkoztam, az említetten kívül 1990-ben másodszor, de ez is elég volt ahhoz, hogy mély benyomást gyakoroljon rám és most szeretettel emlékezzek felejthetetlen alakjára. A kissé egyhangú táj ellenére jó festményeket készített, amit erdélyiként bámulattal figyeltem. Mondhatom, mindjárt a találkozásunk elején szellemi közelségbe kerültünk egymással, ő a Vajdaságból jöve – tudni kell, hogy Jugoszlávia a szocialista táboron belül a legfelszabadultabb ország volt – sokkal rugalmasabban kezelte a festészet eszközeit, és nyitottabb horizonttal látta és láttatta a pusztai világot.

Az akkori kísérleteimet Lázár Imre telepvezetőn és Sándoron kívül a kollégák nem nézték jó szemmel, mondogatták is, hogy gúnyt űzők a tájból, és csak a „pásztor pucáját” rajzolom. A történethez hozzátartozik, hogy a tájreprezentáció nem tudott lekötni, és a feleségem Orsolya lányommal terhes lévén inkább termékenységi archetípusokat komponáltam.

Akkor indítottam a Hímzés minta című sorozatomat, melyet a hímzés előtt linóleumból kimetszettem. Emlékszem, hogy Sándor mennyire bátorított és biztatott a folytatásra.

Fiatalságom ellenére a vele való találkozás emlékezetes maradt, mert az identitáskeresésen túl a vizuális gondolatok közlésének technikájáról is beszélgettem vele, talán azért, mert az ő szemlélete sem tartozott a megszokott pusztafestők távlatreprezentációi közé; ő a fűszalak struktúrájában, az „enyhe szélben” talált önmagára. Mondhatnám, elvont gesztusfestészetével emlékeztetett szeretett Nagy Pál tanáromra, az erdélyi organikus-konkrét festészet képviselőjére. Sándor a nyakmerevsége miatt az égre nem nézhetett, így hát inkább a puszta növényzetét szemlélte, mint hogy a délibábot kergette volna. Ez a természeti közelség számára a makro- és mikrovilág univerzális kódjának megfejtését

eredményezte. Lásd a Sejtburjánzás című alkotását, ahol a festmény közepére körbe tömörítette az organikus vonalstruktúrát; a színes kavalkád első látásra kaotikusnak tűnik, majd észleljük az átlós modulháló rejtett rendjének összefüggéseit. A rendet, melyet mind magában, mind a világban törekedett fenntartani.

Erre a jó emberre emlékeztek májusban a barátai Karcagon a felújított Györffy István Nagykun Múzeumban. A tárlaton kiállított képeiből kiderült, hogy fiatakorától ragyogó színérzékkel kezelte a pasztellt éppen úgy, mint az olajfestéket. Meglepetés volt számomra, hogy a grafika mesterségében is professzionális módon jártas volt, korának izgató kísérletei foglalkoztatták, jelesen az új konstruktivista képszerkesztés. Ezt láthatjuk például a Kiborg című sorozatában. A címek szerint munkáinak egy része az inspirációt a közvetlen valóság anyagaiból nyerte, mint az Ősz a Tiszán (1995), Aszály (1998), Árvíz (1999), vagy a felejthetetlen Böszörményi esték (1995). Nem véletlenül érezte úgy, hogy ezeket meg kell fogalmaznia képileg. De ezek a művek Torok Sándornál nem ábrázoló kategóriák, hanem a modernizmus hagyománya szerinti belső képek, a jelenség hangulatán túl harmónia, ritmus, egyensúly jellemzi őket, vagy mint ahogy a többi sorozatának a címe is mutatja: Hajnali vagy Kései modulációk (1995–1997). Betegsége ellenére erősen közösségi lény volt. Több helyen, Csurgón (Vajdaság, Jugoszlávia), Abádszalókon, Berekfürdön, Hajdúszoboszlón, a franciaországi Saint-Michel en Tiérache-ban alkotótábort alapított és irányított, de ezen túl is számos más művésztelepnek a meghívottjaként festő barátaival közösségben alkotott. Örülök, hogy emlékét ápolják.